

Indledning

”*Professionaliseret hjemlighed – Grundbog til kvalitetsudvikling af dagplejens kerneopgave*” er en bog, der introducerer til den grundlæggende pædagogisk viden, som er vigtig for at varetage den pædagogiske opgave i dagplejen.

Når du nu sidder med denne bog i hånden, så ved du allerede, at det at være dagplejer er en vigtig opgave, der indeholder et helt særligt ansvar for andre menneskers børn. De tidlige år i børns liv er nemlig afgørende for børnenes udvikling, og sammen med forældrene spiller du som dagplejer en afgørende rolle for, at børnene kan komme godt i gang med deres liv.

Når der er behov for en *Grundbog til kvalitetsudvikling af dagplejens kerneopgave*, så skyldes det, at dagplejen er en del af det samlede dagtilbudsområde og derfor skal løse den samme pædagogiske opgave som det øvrige dagtilbudsområde. Men som den nationale kvalitetsundersøgelse viser, så har dagplejen, som det øvrige dagtilbudsområde, et udviklingspotentiale i forhold til den ønskede kvalitet i børnenes læringsmiljø:

Kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer	Ringe	Utilstrækkelig	Tilstrækkelig	God	Fremragende
Børnehaver	0 %	28 %	63 %	9 %	0 %
Vuggestuer	>1 %	38 %	49 %	13 %	0 %
Dagpleje	6 %	46 %	39 %	8 %	0 %

Model 1:

Kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer i dagtilbud. (EVA, VIVE: 2023 og 2025)

Kvaliteten af børnenes læringsmiljø er vigtig, fordi den er afgørende for børnenes udviklingsmuligheder på både kort og lang sigt. Vi ved fra forskning, at dagtilbud med særlig høj kvalitet har væsentlig betydning for, hvordan børn klarer sig senere i livet, herunder at kunne bryde negativ social arv, minimere andelen af børn i risiko for at ende i specialtilbud og ændre børns udgangspunkt ved skolestart ved at have indflydelse på børnenes senere evne til at læse og regne (Taggart, B., 2019).

Vi kan altså gennem det pædagogiske arbejde i dagtilbud gøre en afgørende forskel for børnenes evne til at mestre deres liv på lang sigt. Men for at gøre denne forskel for børnene kræver det, at kvaliteten af læringsmiljøerne er af god og fremragende kvalitet. Her har dagtilbud generelt et særligt ansvar for at undersøge, hvordan vi kan udvikle kvaliteten, så vi kan tilbyde børnene de optimale udviklingsmuligheder og den bedst mulige start på livet.

”*Professionaliseret hjemlighed – Grundbog til kvalitetsudvikling af dagplejens kerneopgave*” er skrevet som et understøttende redskab til dagplejens arbejde med kvalitetsudvikling. Bogen har fokus på at understøtte dagplejens arbejde med udvikling af læringsmiljøer, fordi dagplejen ofte bliver overset, når det handler om forskning og ny viden om dagplejens pædagogiske opgave og dermed også, når det handler om at finde løsninger, der forholder sig til dagplejens særlige vilkår og ramme. Men også fordi, der er brug for en bog, der målrettet forholder sig til arbejdet med at skabe kvalitet i dagplejens pædagogiske læringsmiljøer på dagplejens præmisser.

Baggrunden for bogen udspringer af mange års erfaring i arbejdet med dagplejen, observationer i dagplejens praksis og dialoger med dagplejere om både deres motivation og baggrund for opgaven som dagplejere. Disse erfaringer har givet et grundigt indblik i et område med meget forskellige tilgange og forståelser af den pædagogiske opgave. I mange tilfælde er der tale om et fragmenteret område, hvor hver dagplejer i høj grad selv udvikler sin egen praksis i egne rammer, og hvor der mangler et fælles sprog til at drøfte og udvikle en fælles faglighed på tværs af de forskellige dagplejehjem.

”Professionaliseret hjemlighed – Grundbog til kvalitetsudvikling af dagplejens kerneopgave” er derfor både en bog til dig, som har påtaget dig den vigtige opgave som dagplejer, og en bog til det kollegiale samarbejde om kvalitet i dagplejen. Bogen er derfor også et bidrag til dagplejens kollegiale bevidste, målrettede kvalitetsudvikling af de pædagogiske læringsmiljøer, med udgangspunkt i dagplejens særlige forudsætninger og vilkår for den pædagogiske opgave, som dagplejen sammen med det øvrige dagtilbudsområde er ansvarlig for at varetage.

*Dette løfte
har vi givet
børnene*

Vi arbejder fokuseret på
at sikre jeres ret til
at være i *trivsel, læring,
udvikling og dannelse*, og
vi vil derfor arbejde med at
sikre læringsmiljøer, hvor
I kan udvikle de kompetencer
og færdigheder, der skal til, for
at I kan mestre
jeres liv på lang sigt.
Vi påtager os vores del af
ansvaret og vil samarbejde med
jeres forældre for at sikre jer en
god og tryk opvækst.

Kvalitet i hverdagspraksis

Kvalitet handler dybest set om at finde faglige løsninger, der indfrier løfterne i dagtilbudsloven, (Voxted og Gotlieb, 2019) og arbejdet med kvalitet er både en svær og kompleks opgave. I arbejdet med mennesker findes der ingen en-tydige svar på, hvad der er det rigtige at gøre. Alligevel er det vores ansvar, at alle beslutninger i hverdagen forholder sig til, om vi for hvert enkelt barn understøtter den pædagogiske kerneopgave, som er beskrevet i dagtilbudslovens §7:

- Fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv, og understøtte børnenes grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.
- Give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.
- I samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst og sikre børn en god overgang fra hjem til dagtilbud.

Man kan sige, det er det løfte, vi har givet børnene; at mens I er i dagplejen, så vil vi arbejde fokuseret på at sikre jeres ret til at være i **trivsel, læring, udvikling og dannelse**, og vi vil derfor arbejde med at sikre læringsmiljøer, hvor I kan udvikle de kompetencer og færdigheder, der skal til, for at I kan mestre jeres liv på lang sigt. Vi påtager os vores del af ansvaret og vil samarbejde med jeres forældre for at sikre jer en god og tryk opvækst.

Hverdagen i de enkelte dagplejehjem er den pædagogiske ramme, der skaber børnenes udviklingsmuligheder. Det er vores ansvar, at måden, vi møder børnene på i hverdagspraksis, både sikrer, at børnene har det godt her og nu og samtidig understøtter de kompetencer, børnene skal bruge for at kunne mestre deres eget liv på lang sigt:

Kvalitet i den pædagogiske praksis afhænger af vores evne til at træffe beslutninger, der på både kort og lang sigt sikrer børnenes interesse i forhold til den pædagogiske opgave i dagtilbud. Dét er ikke en opgave for hvem som helst, og det er en opgave, der kommer med et stort ansvar og usikkerhed: *Hvordan kan vi vide, at vi skaber de bedste forudsætninger for børnenes udvikling? Hvordan ved vi, at børnene lærer og udvikler det, de har brug for, så de får de bedste forudsætninger? Hvordan kan vi være sikre på, at vi ved, hvad de har brug for?*

”Overordnet handler pædagogisk kvalitet om at sætte børn i stand til på bedste måde at indgå i det samfundsmæssige liv, som de vokser op i og er en del af, og om hvordan de kan udvikle de færdigheder og kompetencer, man som menneske har brug for for at kunne begå sig i samfundet. Men pædagogisk kvalitet handler også om at leve et godt børneliv her og nu, om det gode børneliv som en livsperiode i sig selv – og ikke udelukkende som forberedelse til skole- og voksenliv”

Grethe Kragh-Müller, 2013, s. 60

Dagplejers opgave er derfor kompleks og kræver et uital af hverdagsbeslutninger, der kan synes ubetydelige for det utrænede øje; *skal Tobias selv tage sine sko på? Skal Louise spise op i dag? Må Adnan sove 30 min. længere? Skal den planlagte aktivitet gennemføres eller udsættes til en anden dag, fordi ét barn har særligt brug for opmærksomhed – og hvad skal de andre børn så lave, og er det fair for dem?*

Det er ikke ligegyldigt, hvilke beslutninger du som dagplejer træffer, da kvaliteten af læringsmiljøet grundlæggende består af, hvor mange af de beslutninger, vi træffer, der støtter barnets lærings- og udviklingsmuligheder; hvis Tobias aldrig binder sine sko, så lærer han det ikke. Han træner ikke sin finmotorik eller hånd-øjekoordination, men endnu vigtigere, så udvikler han ikke troen på, at han kan overvinde det, der er svært. Hvis Louise altid skal spise op, fordi det er en regel, så lærer hun ikke kropsligt at mærke sig selv, om hun stadig er sulten, eller om hun faktisk er mæt.

Som dagplejer skal du derfor kende betydningen af de mange hverdagsbeslutninger, da de samlet set udgør kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø og skaber rammen for de små børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Vi skal hver især kunne påtage os et ansvar for at være nysgerrige på, hvad vi kan lære af de eksisterende kvalitetsudfordringer, og hvordan vi kan gøre noget ved det. Det forudsætter, at vi kan tage et personligt ansvar for at undersøge, hvad der skal til for at gøre det bedre. Dét er nemmere sagt end gjort.

Når du som dagplejer i høj grad er alene om at træffe valg og beslutninger i din pædagogiske praksis, så vil du helt naturligt også føle dig ekstra udsat, hvis kvaliteten ikke lever op til de formelle krav, eller hvad der måske i højere grad dækker den følelsesmæssige oplevelse; at vurderingen af din hverdagspraksis ikke afspejler de gode intentioner og værdier, som du faktisk har i dit arbejde med børnene i din hverdagspraksis: *Jeg gør det jo så godt, som jeg kan, jeg synes jo, jeg ved, hvad børn har brug for, de er jo glade for mig, vi har det godt sammen og oplever en hel masse sammen, så hvad er der galt*

med det? Jeg kan se, de udvikler sig og lærer en masse, så hvorfor siger nogen, der knap nok kender os, at kvaliteten ikke er god nok? Er der noget galt med mig?

Tvivlen og følelserne er helt naturlige, og dem vil du ikke være alene om. En erkendelse, der står tydeligt frem på baggrund af mange års erfaring med at vurdere kvalitet i dagplejens læringsmiljøer, er, at baggrunden for de til tider kraftige følelsesmæssige reaktioner og modstand i dialoger om kvalitetsudfordringer skyldes, at der som regel er en intention om at skabe læringsmiljøer med høj kvalitet.

En væsentlig forudsætning for arbejdet med at udvikle kvalitet er dog, at vi skal være i stand til at tale om de kvalitetsudfordringer, der er i dagplejens læringsmiljø. Fordi vi arbejder med menneskers udvikling, skal det pædagogiske læringsmiljø altid være i udvikling, og det betyder, at kvalitet ikke er en statisk ting, men noget, der er under konstant forandring. Ydmyghed for barnets perspektiv, tvivl på vores egne beslutninger og pædagogiske viden om den pædagogiske opgave er derfor afgørende faktorer for kvalitetsarbejde i hverdagspraksis.

Her er det vigtigt at huske, at der er forskel på intentionen og praksis. Vores intention hænger sammen med, hvad vi oplever som meningsfuldt i arbejdet med at gøre det bedste for børnene. Vores oplevelse af, hvad der er kvalitet i dagplejen, vil derfor være styrende for, *hvad* vi tillægger værdi, og *hvordan* vi omsætter disse værdier i hverdagspraksis.

Kvalitet i pædagogisk praksis vurderes efter nogle specifikke faglige kriterier, der bygger på udviklingspsykologisk og pædagogisk viden om, hvordan man opnår de mål, der er opstillet i dagtilbudsloven og den styrkede læreplan. Når der ikke er overensstemmelse mellem, hvad vi tillægger værdi og den faglige viden om, hvad der fremmer børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, der burde være styrende for vores valg, så bidrager det til en forklaring på, hvorfor kvalitetsundersøgelsens resultater er skuffende i forhold til vores intention.

Fra et fagligt perspektiv kan den nationale kvalitetsundersøgelse være med til at give os viden om, hvilke udfordringer vi i dagplejen i særlig grad bør være nysgerrige på at gøre noget ved:

Kvalitet	Ringede	Utilstrækkelig	Tilstrækkelig	God	Fremragende
Fysiske læringsmiljøer	6 %	64 %	21 %	8 %	0 %
Relationer	4 %	28 %	38 %	30 %	Færre end 3
Leg og aktivitet	18 %	42 %	31 %	9 %	0 %

Model 2:

Kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer i dagplejen (EVA og VIVE: 2025)

Vi kan fx i undersøgelsen se, at der i dagtilbud generelt er brug for at kunne arbejde mere målrettet med både fysiske læringsmiljøer, relationer, leg og aktivitet. Det gælder også for dagplejen.

Vi ved fra forskning, at viden om små børns læring og udvikling fremmer muligheden for at udvikle kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer (EPPSE). Der er derfor generelt et behov for mere viden om det pædagogiske arbejde, ikke mindst i dagplejen. Vi ved også, at dagplejen har mindre pædagogisk uddannelse end det øvrige område. Det stiller større krav til dagplejen om at skabe mulighed for at opsøge viden og til de enkelte dagplejeres villighed til at opsøge viden og ikke mindst til det professionelle samarbejde i dagplejen om, hvordan denne viden skal anvendes i praksis.

Den nationale kvalitetsundersøgelse viser også, at kvaliteten af de fysiske læringsmiljøer er særlig kritisk for dagplejen. Kvaliteten af de fysiske rammer afhænger ikke af hjemmet som fysisk ramme, men af hvordan den hjemlige indretning understøtter det pædagogiske arbejde og børnenes deltagelsesmuligheder. Det giver anledning til at rette en særlig nysgerrighed mod forståelsen af hjemligheden for at få en bedre forståelse af, hvordan denne særlige præmis ved dagplejen i højere grad kan blive en forudsætning for kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer. Det forudsætter også et nysgerrigt, kritisk blik på hjemlighed som ramme for den pædagogiske opgave.

Noter:

Hvorfor professionaliseret hjemlighed?

Der er ingen tvivl om, at de *hjemlige miljøer* har særlig betydning for dagplejen som både rammevilkår for dagplejernes pædagogiske arbejde og deres motivation for at være dagplejere (Brønsted, C. og Madsen, B., 2018). Men forståelsen af hjemlighedens betydning kan være grundlæggende for måden, vi forstår kvalitet.

På den ene side fremhæver dagplejerne selv; *de små børnegrupper, dagplejer som gennemgående relation* og ikke mindst *de hjemlige miljøer* som noget, der giver særlige gunstige muligheder for at skabe gode relationer, der fremmer kvalitet (Brønsted, C. og Madsen, B., 2018). På den anden side viser den nationale kvalitetsundersøgelse, at der er brug for *mere anerkendende relationer, for mere opmærksomhed og støtte på børnenes indbyrdes relationer, for mere alsidige tilbud om aktiviteter og styrkelse af muligheder for leg*, herunder generelt behov for *at udvikle de fysiske omgivelser, så de inviterer til leg, understøtter aktiviteter og fordybelse* (EVA og VIVE 2025).

Kvalitetsundersøgelsen af dagplejens læringsmiljøer understreger, at hjemlighed i sig selv ikke giver kvalitet, og at der er behov for en bedre forståelse af, hvilke fordele og udfordringer dagplejens fysiske ramme skaber for de pædagogiske processer.

Professionaliseret hjemlighed handler netop om at oversætte og omsætte det professionelle, faglige ansvar for den pædagogiske opgave ind i dagplejens forståelse af hjemlighed som værdi, begreb og fysisk ramme.

”Hjemlighed er et centralt begreb i både dagplejernes og forældrenes fortællinger, når vi spørger ind til, hvad der er den særlige kvalitet i dagplejen. Dette gælder ikke mindst, når vi spørger forældrene om, hvad deres begrundelse har været for at vælge dagpleje fremfor vuggestue”

(Brønsted, C. og Madsen, B., 2018, s. 34)

Når vi skal forstå hjemmet som ramme for den pædagogiske opgave, er der to grundlæggende forhold, vi må forholde os til: For det første er et hjem ikke i sig selv et læringsmiljø, og for det andet er hjemlighed ikke i sig selv en objektiv ting, der betyder det samme for alle.

I en undersøgelse af kvalitet i dagplejens læringsmiljø, der har til formål at skabe øget indsigt i de faktorer, der betinger et udviklende læringsmiljø for alle børn i dagplejen (Brønsted, C. og Madsen, B., 2018), identificeres fire udfordringer, der kan stå i vejen for en øget professionalisering og udligning af kvalitetsforskelle på tværs af dagplejen:

- For det første er begrebet hjemlighed rod-fæstet i hverdagssproget som et kulturelt begreb. Det bygger på en antagelse om, at hjemlighed er noget, vi alle oplever på samme måde og har en fælles forståelse af. *Udfordringen er at bryde med de indforståede talemåder og kunne forholde sig undrende og spørgende til, hvorfor hjemlighedens kvaliteter er så selvfølgelige.*
- For det andet er begrebet forankret i forskellige subjektive forståelser af hjemlighed. Når ideen hjemlighed omsættes til pædagogisk praksis, sker det med udgangspunkt i nogle subjektive fortolkninger, som bunder i personlige livserfaringer. *Udfordringen er at opbygge et fagsprog for hjemlighedens pædagogik, og hvad hjemlighed kan bidrage med som pædagogisk mål.*
- For det tredje omtales hjemlighed i næsten udelukkende positive betydninger. Det gør det vanskeligt at forholde sig kritisk re-flekterende til, at hjemlighed også har sine begrænsninger. *Udfordringen er at skabe et kollegialt sprog, hvor det er muligt at se hjemligheden som en af flere pædagogiske tilgange til børns udvikling, læring og trivsel.*
- For det fjerde kobles hjemligheden sammen med de autentiske og personlige relationer, der opbygges mellem dagplejeren, børnene og forældrene. Det kan være sårbart, når kvaliteten i de daglige relationer bliver stærkt person-afhængig. *Udfordringen er her af mere strukturel karakter, idet den pædagogiske kvalitet er meget tæt forbundet med den enkelte dagplejers faglighed, hvilket må antages at være hovedårsagen til forskelle i kvalitetsniveau.*

Som det beskrives, er de værdier, vi lægger til grund for vores vurdering af vores egen hjem-

lighed, ofte indforståede og dermed svære for os overhovedet at sætte ord på. Værdierne påvirker dog ikke kun indretning, men også anvendelse af de fysiske rammer og dermed de muligheder og begrænsninger, der er for børnenes læringsmiljø.

Vi har derfor brug for at genopfinde hjemlighed som et professionelt begreb, der beskriver hjemlighedens potentialer og begrænsninger som pædagogisk ramme for den professionelle opgave, på en måde, der giver os mulighed for at udnytte hjemlighedens særlige potentialer og kollegialt tale åbent om udfordringerne, så vi sammen kan udvikle og finde løsninger, der reelt gør dagplejen til et pædagogisk tilbud på egne præmisser.

Det forudsætter et sprog for hjemlighedens pædagogik, der kan fungere som et fagsprog, der skal bidrage til en øget professionalisering af dagplejen og bidrage til at styrke samarbejdet om at oversætte og omsætte den professionelle, faglige opgave generelt og samtidig understøtte den enkelte dagplejer i opgaven med at skabe læringsmiljøer med høj kvalitet i de hjemlige rammer.

Formålet med *"Professionaliseret hjemlighed – Grundbog til kvalitetsudvikling af dagplejens kerneopgave"* er derfor at *opbygge et kollegialt fagsprog for hjemlighedens pædagogik, der kan bryde med de indforståede talemåder og bidrage til at forholde sig undrende og spørgende til hjemlighedens selvfølgeligheder og medvirke til en øget professionalisering af dagplejen.*

Bogen vil derfor have sit hovedfokus på forståelsen af hjemligheden som udgangspunkt for en øget professionalisering af dagplejen og som grundlag for at skabe et fælles fagsprog for kvalitetsudvikling af dagplejens pædagogiske læringsmiljøer i eget hjem. Et fælles sprog for hjemlighedens pædagogik vil dog også kunne skabe gode forudsætninger for kollegialt samarbejde om udvikling af kvalitet i legestuerne, som også er en væsentlig del af dagplejens samlede læringsmiljø.

Noter:
